

☒ NACHT OP ZEE ☒

JAREN GELEDEN VOER IK EENS IN DEN nacht over de Zuiderzee. De wind was Oost, en we moesten naar het Oosten, en aangezien we met een zeilschip gingen, moesten we laveeren. Maar de wind was zeer zwak, nog zwakker dan op onze plaat, en daar waait het ook al niet hard. Veertien uren hadden we werk van Amsterdam naar Harderwijk, en dat het niet nog langer duurde, hadden we te danken aan onze schippers, die het laatste deel van de reis boomden. Ik bedoel: het schip voortduwen met een boom, althans met een langen stok, die van een boom gemaakt is. Ik zeg dat er bij, omdat de lezer eens kon denken, dat mijn brave schippers hun tijd verdeden met praten, dat men tegenwoordig met een totaal onverklaarbaar woord ook al boomen noemt. Men kon het evengoed pennen of stoelen noemen.

Doch dit laatste tusschen twee haakjes. Ik heb van die reis in den Juninacht de aangenaamste herinnering. Die zachte beweging van onze tjalk, die prachtig naar het roer luisterde; die eerst bleekblauwe, later donkerder hemel boven ons met de mat stralende sterren; die eindeloze wiegelende watervlakte, alleen met golfjes in het zog van onze schuit; die groote stilte, alleen gestoord door een zacht klotsen van het water tegen onzen boeg. Dan word je zelf ook stil. Je voelt de oneindigheid om je heen. Alle spieren ontspannen, alle zenuwen komen tot rust; als je in den spiegel keek, zou je zien, dat je een ander gelaat had gekregen.

Nog eenige jaren vroeger voer ik ook eens in den nacht over de Zuiderzee, van Lemmer naar Amsterdam. Ditmaal was het in een stoomboot, en we waren dus grotendeels onafhankelijk van den wind. 't Was een Augustusnacht. Donker was de hemel, zonder maan of sterren. En het waaide. Het waaide zóó hard, dat onze kapitein om elf uur 's avonds in de kajuit den boel liet vastzetten. Na middernacht ging ik naar boven, met de overjas aan en den hoed om het hoofd getrokken, dien ik toch nog goed moest vasthouden, zoo ik hem tot Amsterdam wilde houden.

Wat een nacht was dat! Zoo van de olielampen in de kajuit gekomen, zag ik niets om me heen. Zwarte duisternis aan allen kant. Maar dichtbij zag ik een lichtje en ik bemerkte den man aan het roer met het kompas voor zich. Mijn oogen wenden wel aan de duisternis, maar het duurde wat, eer ik den omtrek van ons schip kon onderscheiden. En van een kim was niets te bespeuren.

Ik moest me vasthouden aan de verschansing, om te kunnen blijven staan. En terwijl ik daar stond, te staren naar het licht van Marken, een klein puntje in de verte, daar lichtte opeens de bliksem boven Noord-Holland. Dat werd feller en feller, maar de wind loeide zóó hard, en de golven klotsten en beukten zóó sterk tegen elkander en tegen de wanden van onze boot, dat ik geen donder hooren kon.

Ook deze nacht op zee heeft zich vastgelegd in mijn geheugen, niet als een aangename herinnering, maar als een heugenis van woestheid, van kracht, van majesteit en verhevenheid ook, maar — een landrot mag het wel openlijk erkennen — ook als een heugenis van angst.

Want de zee laat niet met zich spotten. „Uw zee is zoo groot en mijn schip is zoo klein,” bidt de Bretonsche visscher, en wie een stormnacht op zee heeft doorgebracht, al is het dan maar op de Zuiderzee, bidt het hem na. Wat is het een ding, om daar met zoo'n klein

stuk hout of ijzer in die eenzame waterwildernis alleen te zijn, alleen met vier of vijf of zes menschen misschien, en op uren en uren afstand geen ander mensch. We denken het ons gewoonlijk niet in, als we in den stormnacht zoo veilig in ons bed liggen in ons stevig gebouwde huis; we denken ons niet in, hoe dan onze schippers, „dansen, wagglen, vallen, gelijk een dronken man.” Mijn grootvader was geen godsdienstig zeeman, maar den 107^{den} Psalm kende hij wel.

Ik herinner me een stormnacht, nog weer langer geleden, maar een nacht, dien ik veilig thuis doorbracht. Daar voer in het Engelsche Kanaal een schoener. Ik kende den kapitein, en den stuurman en nog een van het scheepsvolk, den achttienjarigen zoon van den kapitein. 's Avonds stormde het al en het werd een donkere nacht, een lange, donkere Decembernacht. Dat werd een zware duisternis, en het kostte met den harden wind moeite, de lantarens brandende te houden. En steeds harder loeide de wind, en steeds donkerder werd de nacht. Keer op keer kwamen de zeeën over, sloegen de golven over het schip heen. En dan was het: Houd vast, of je gaat mee!

En toen, hoe het gebeurde, kon niemand later vertellen, toen wierp een stormruk een groote zee over; een oogenblik zag niemand iets meer, en het volgende oogenblik, toen het water door de spuigaten begon weg te loopen, toen was de kapitein weg, meegerukt, weg in die zwarte duisternis daar, weg in dat kokende, schuimende, klotsende, woedende water. Weg, voorgoed weg!

En dan kun je daar niet bij gaan neerzitten en treuren, dat komt pas later. Aangepakt moet worden. Een man minder aan boord, de kapitein nog wel, en er moet evenveel worden gedaan. Er, werd aangepakt. De zoon en de stuurman namen het kommando op; ze manoeuvreerden met het schip in den storm om het recht voor den wind te houden, zoolang de vuurtorens niet hun waarschuwend: Halt! lieten zien. En toen de trage dag eindelijk kwam en daarmede ook de storm wat luwde, brachten ze het schip een Engelsche haven binnen, zonder kapitein, zonder vader.

En nog erger nachten heeft de zee. Wie telt ze, die ieder jaar slachtoffer worden! Wie telt de schepen, waarvan taal noch teeken meer wordt vernomen, dan misschien een stuk plank, een drijvend luik! Ik las onlangs een advertentie, waarin de strandvonderij de vondst bekend maakte van een aantal dekluiken, gemerkt zoo en zoo. Dat was al wat er overgebleven was; de menschen waren gegaan „naar hun eeuwig huis.”

Mesdag heeft ons gegeven een mooien nacht op zee. Een volle maan; geen stralende maneschijn en geen donkere lucht, maar een bewolking, die juist bij den maneschijn zoo mooi wordt. Geen beukende golven, en geen spiegelgladde zee, die eentonig wordt, maar een rustige kabbeling, vroolijk en opwekkend. Visscherschuiten, zeilschepen, die het op een teekening, maar ook in de werkelijkheid zooveel mooier doen dan stoombooten — of ze beter, doelmatiger, voordeeliger zijn, kan ik niet uitmaken; ik heb het over wat mijn oog streelt, en wat ook het oog van Mesdag heeft gestreeld. Ge ziet het die rompen, die masten, die zeilen aan, dat de meester ze met welgevallen heeft aanschouwd, met zulk een welgevallen, dat hij het eenvoudig niet laten kon, ze uit te beelden op het doek.

Nacht op zee. Nacht van genot, nacht van verschriking, nacht van schoonheid, nacht van wee. En toch, te midden van den razenden storm kan het een nacht van vrede zijn. Mijn kapitein, die zijn dood in de golven vond, had in Christus het leven gevonden. A. L.

Naar een schilderij van Mosdag

NACHT OP ZEE